

סבון
להודות
כתבי רבינו
אליעזר פאפו
דע"א, מח"ס
"פלא יועץ"
ועוד

אורות פלא

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו זי"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

פרשת עקב תשפ"ב

"והיה עקב תשמעו את המשפטים האלה ושמרם ועשייתם אותם." (ז יב)

אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין צז:): כלו כל הקצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, ויש עת אשר בא זמן, כי בא יבוא משיח ולא יאחר, ואם אין ישראל זכאים, על זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם) הקדוש ברוד הוא מעמיד עליהם מלך קשה שגזרותיו קשים בהן וחוזרים בתשובה, אשר בזה פרשתי בנות התשוב (ישעיהו סג ד-ה) "כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה. ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך ותושע לי זרועי ותמתי היא סמכתי", והפונה, "כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה", כי יש יום יודע לה אשר לא יוכל להתעלם מלקביא הגאולה, "ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך", העזר והסמך הצריכה אל הגאולה והינו התשובה, "ותושע לי זרועי ותמתי היא סמכתי", שמעמיד עליהם מלך קשה שגזרותיו קשים.

ואפשר זה רמז הפתוב "והיה עקב", בעקבות משיחא "תשמעו" בעל פרחם על ידי "את המשפטים האלה", שהקדוש ברוד הוא מעמיד עליהם מלך קשה שגזרותיו קשים, אשר על בו העצה היעוצה "ושמרם ועשייתם אותם" אתם בתיב, מה שיעשה הזמן יעשה השכל, מה שהכסיל יעשה באנס החכם יעשה ברצון.

"ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת." (ח ט)

אמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים לב): בעדנא דיצר הרע לית דמדבר ליצר הטוב [- בזמן ששולט היצר הרע אין מי שיזכיר את יצר הטוב]. והתקנה לזה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל): אם פגע בה מנוול זה משכחו לבית המדרש, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תכלין. אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יעסק בתורה (ברכות ה.). והנה הקרא קרי ליצר הטוב "ילד מספן" (קוהלת ד יג), ולתיצר הרע קראו מלך גדול (שם), ומלתא בעיא טעמא, טעם בשמות. ונראה, דהשמות הנזכרים הם נגזרים על שם מעשיהם ופעולתם, כי היצר הרע מפתה לאדם ללכת בגדולות ונפלאות ולמלאות תאוות לבו במלך בגדוד. אבל היצר הטוב שמו נאה לו, "מספן", כי בו עצתו תפוז לאדם להיות לבו לב נשבר ונדבה ואת עני ושפל רוח.

ואפשר זה רמז הפתוב "ארץ" שהוא גוף האדם הנוצר מן האדמה, "אשר לא במסכנות" שאין בתוכו היצר הטוב הנקרא ילד מספן, והינו מפני כי נכנס בתוכו אל זה הוא יצר הרע, ובעדנא דיצר הרע לית דמדבר ליצר הטוב [- בזמן ששולט היצר הרע אין מי שיזכיר את יצר הטוב] (נדרים לב:), מאי תקנתיה? "תאכל בה לחם", "לכו לחמו בלחמי" (משלי ט ה) לחמה של תורה, "לא תחסר כל בה", כי השאור שבה מחזירו למוטב (איכה רבה בפתיחתא ב).

וכל בה גדול פח התורה, עד שיעור שאם תהיה "ארץ אשר אבניה ברזל", שהגוף יש בתוכו יצר הרע הנקרא אבן, אחד משבע שמות שנקרא היצר הרע (סוכה נב.). אפלו אם יהיה קשה בברזל, "ומהרריה" על ידי התורה שנתנה בהר סיני, "תחצב" תשרש ותעקר "נחשת", הוא נחש - הוא יצר הרע (זהר ח"א לה: ות' - ארבע מאות איש עמו (זהר ח"ג קכח:). בקש

תדוש כי בקרבך קדוש.

אז נאמר שהעולם הזה עם העולם הבא הם צרות זו לזו, והמקבל עליו תענוגי עולם הזה, מונעים ממנו תענוגי עולם הבא (אבות דרבי נתן פרק כח). והוא על דרך "אמלאה החרבה" (יחזקאל כו ב, מגלה ו.). וזה אמרו "ארץ אשר לא במסכנות", אפלו אם הרחיב ה' את גבולך ואין אתה עני ומסכן אפלו הכי "תאכל בה לחם" פת במלח תאכל, ולא תחשב לחסרון מה שחסר לך מתענוגי עולם הזה, אלא יהא בעיניך כאלו "לא תחסר כל בה", כי זה הוא מדת הצדיקים, בדתית (בראשית לג יא) "כי חנני אלקים וכי יש לי כל", ופרשו "חנני אלקים" שיש לי מדה טובה "וכי יש לי כל", כאלו יש לי כל, וזהו מה שנשתבחו אבותינו הקדושים ונתברכו בכל מכל כל (סוטה ה.). וכן נמי פרוש הפתוב (מלכים ב ד ב) "אין לשפחתך", ועם כל זה דומה לי כאלו יש "כל בבית".

ובזה מקנים מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין פד:): יאכל וישתה פחות ממה שיש לו. והואיל ואתא לידן נימא בה מלתא במה שאמרו: וילכב ויתכסה במה שיש לו, ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו, שהם תלויים בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם. והקשי מבאר דאדרבא אפכא מסתברא.

והנראה לומר בזה שהם תלויים בו ואין בהם דעת להבין אולי אין ידו משגת, אבל הוא תלוי בבוא יתברך ויש בו, וען דבפרנסת בניו ובנותיו איבא מצוה ומקנים קרא (תהלים קו ג) "עושה צדקה בכל עת" (כתובות נ.). וכן בפרנסת אשתו מקנים מצות שארה וקסותה, וכבר ידוע שהכל קצוב מתשרי חוץ מהוצאות מצות, שאם מוסיף מוסיפין לו (ביצה טז.). ולזה אמר שהם תלויים בו בבחירתו נדון בעולה ויורד, והוא תלוי במי שאמר והיה העולם, כי לו נתכנו עלילות ויש צדיק ורע לו ו"לא לחכמים לחם" (קוהלת ט יא), ולכן צריך לשקל בפלס שלא להוסיף רק ילבש ויתכסה במה שיש לו דעת להבין, כי הכל תלוי בהשגחתו, ובנדאי דהקא מיירי באין לך, דאם יש לך הטב לך (ערובין נד.).

"והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלקיכם." (יא יג)

הנה רצה הקדוש ברוד הוא ליבות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות (מכות פ"ג מט"ז), ומה הזכיה הינו אקרום ז"ל (אבות פ"ד מ"ב) ששכר מצוה - מצוה. נמצא שהעוסק במצוה גוררת מצוה בזה אחר זה, ועל ידי זה מרבה תורה ומצות. ועקר ושרש צווי התורה והמצות, הכל הוא פדי לבוא אל תכלית המבקש לאהבה את ה', ויען כי אין אהבה אלא בדומים, ולכן קדשנו במצותיו שהוא מקימם, וזה השער לה' לבוא לידי אהבת ה'.

ואפשר זה רמז הפתוב "והיה" - לשון שמחה (בראשית רבה פ' מב ג), שרצה הקדוש ברוד הוא לזכות אותנו, ובכן "אם שמוע" שקימם מאמרו יתברך, זה גורם "תשמעו אל מצותי", כי מצוה גוררת מצוה, וידוע לכם "אשר אנכי מצוה אתכם", עקר טעם לצווי תורה ומצות, הכל הוא פדי שעל ידי זה תבואו "לאהבה את ה' אלקיכם", כי זה הוא שרש ויסוד עבודת ה'.

”ואכלת ושבעת וברכת” (ח י)

אכילה ושתייה יש בהם שלשה סוגים: מצוה והתר ואסור. ויש ביד האדם לעשות כל סעודותיו סעודות מצוה בהצטרף אלו התנאים הנאמרים באמת מפי סופרים אשר מפיהם אנו חיים. ראשונה צריך לכוון באכילתו שיהיה בריא וחזק לעבודת האל יתברך שמו, ולהיות "גמל נפשו איש חסד" (משלי יא, יז), דהיינו לברך ולהוציא לאור כל ניצוצי הקדשה הדבוקים בקל אשר יאכל ואשר ישתה. וצריך להתפלל על מזונו קדם כל אכילה, והוא חיוב גדול במבאר בזהר קטן (שמות דף סב). ואני סדרתי נסח תפלה להוציא הפגנות שאמרנו בפה, בי ישתועלת בהוצאת הפה לזכירת הלב, וגם יועיל להשרות קדשה על האכילה בפרט שפגנתו לשמים, וסמכתיה בבית תפילתי בסיעתא דשמיא. והנה הקורא בספר הקדוש "ראשית חכמה" (שער הקדושה פרק טו) בעיניו יראה פגנות האכילה אשר שוו בשעוריהן עם הקרבנות. אשרי ילוד אשה אשר ידו משונת להיות בונה בשמים עליותיו על-ידי אכילותו, ובלבד שיכוון לבו לשמים ויעשה הדברים בדת וכהלכה, וטהר ידים יוסיף אפי' לזהר בגטילת-ידיים בהגן וכתקון חז"ל. ותרדה ילפש בבואו לברך את קונו אשר הזמין מזונו ושאר הנאות, מה מאד צריך לזהר לברך הברכות בתקונן אות באת תבה בתבה, ומה גם בהזכרת ה' כל עצמותיו יאחזמו רעד, כי את המלך ה' צבאות רם ונשא ישא ברכה - ואם לא יזהר, חס ושלום, את ה' הוא מגדף, ואחר פגנת הלב הן הדברים. לכן צריך לזהר בכל הברכות, ובפרט בברכת הנהנין, ויותר בברכת-המזון שהיא דאורייתא, לא מפני שהיא ארקה תהיה חטופה, רק ערוכה פדת וכהלכה, והוא דבר שהדעת מחיבו ועין רואה בנהג שבועולם אפלו בברכת הדייט, כלי-שכן וקל-יחמר בבואו לברך למלך הכבוד, אים ונורא, אשר מחסדו הגדול הרשנו לברכו ולהזכיר שמו הנקבד והנורא, ולמצוה יחשב לנו, וקובע לנו שבר וברכה על הברכה, לכן צריך לזהר לאמרה כהלכה. ונדר לזה לומר כל הברכות בקול רם, כי הקול מעורר הפגנה, וידע נכונה אם ברך, ולא יגנס בספק, ויהיה זוכה ומצפה לענות אחריו אמן, וילמדו ממנו שאינם בקיאים. וגם צריך לזהר לקיים דברי חכמינו ז"ל לטבל פרוסת המוציא במלח שלש פעמים, ולא יעבר במקום שאפשר, כי כל דבריהם עומדים ברומז של עולם. וצריך לישב בכבוד על השלחן, כי על שלחן המלך הוא אוכל.

”ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטבה אשר נתן לך” (ח י)

תניא, אמר רבי יהודה, מניין לברכת המזון לאחריה מן התורה שנאמר: ואכלת ושבעת וברכת. (ברכות כא). פרש מזהר"מ אלשיך פסוק "כי טוב חסדך מחיים" (תהלים סג, ד), ומהו החסד שהוא טוב מחיים? מה שנתת לי רשות ש"שפתי ישבחונו" (שם). מה שאין זוכים כמזה מלאכי רום. וזה אני זוכר באמרנו בברכת המזון "על הכל אנחנו מודים לך, ומברכים את שמה, כאמור ואכלת ושבעת וברכת וכו'", רצונו לומר, על הכל ויותר מהכל אנחנו מברכים על מה שאמור "ואכלת ושבעת וברכת", כי בזה הן הראנו ה' אלקינו גדל אהבתו וחבתו שאוהב המלך לעם דל עני והלך, היש חד מתוך מזה, אי אפשר שלא לשמח. הראת לדעת גדל מעלת מצות ברכת המזון, מלבד מה שאין יד שכלנו מגעת, מה רב טובה ואת יקר תפארת גדלתה, שהיא מהדברים שעומדים ברומז של עולם. והן בעון רבים מעמי הארץ מזלזלים בה, ומברכים אותה במהירות, ויש עוסק בעסקיו, רומז בעיניו, קורץ בשפתיו, מולל באצבעותיו, עושה שחוק וקלות ראש ומסב על צדו וכדומה, אוי להם לבריות מיום הדין ומיום התוכחה לעולם הבא, ופרי מעלליהם יאכלו בעולם הזה, צדיק הוא ה' דיהיב עניותא לישראל - צדיק הוא ה' שבדין הביא עניות לישראל]. יגיעים ועמלים הרבה ומשיגים קמעה, כאשר אין עושין הסגלה להשגת הפרנסה ברוח וקבוצה, שהיא אמירת ברכת המזון בכונה. והיותר רעה גדולה, שמרעה אל רעה יצאו מאחר שנעשה הסטרא אחרא בעלת הבית, דין גרמא כי גבר עלינו יצרנו הרע ועשה בנו את אשר זמם. הנה כי כן, עם ה' חזק ונתחזק בעד אלקינו, ונחוש על כבוד קוננו ועל נפשנו, ונתנה לב לברך ברכת המזון בתקונה בכונה, אולי יתעשת האלהים לנו ויעזרנו לגרש את הסטרא אחרא מעלינו, וללכת בדרך טובים, ונשבע לחם ונהיה טובים, אמן כן יהי רצון. ודי בזה אם בעל נפש אטה.

בית תפילה

ספרו של רבינו אליעזר פאפו זיע"א עם הוספות מכתב יד המחבר בהוצאה מפוארת עם ציונים מקורות והוספות רבות.

להשיג בחנויות הספרים ובפלאפון 052-7674242

פרקי אבות

אורות פלא פרקי אבות ליקוט מספרי רבינו אליעזר פאפו זיע"א על מסכת אבות

